

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

ISSN 2545-3998

ПАЛИМПСЕСТ

МЕЃУНАРОДНО СПИСАНИЕ ЗА ЛИНГВИСТИЧКИ, КНИЖЕВНИ
И КУЛТУРОЛОШКИ ИСТРАЖУВАЊА

PALIMPSEST

INTERNATIONAL JOURNAL FOR LINGUISTIC, LITERARY
AND CULTURAL RESEARCH

ГОД. I, БР. 2
ШТИП, 2016

VOL. I, NO 2
STIP, 2016

ПАЛИМПСЕСТ

**Меѓународно списание за лингвистички, книжевни
и културолошки истражувања**

PALIMPSEST

**International Journal for Linguistic, Literary
and Cultural Research**

**Год. I, Бр. 2
Штип, 2016**

**Vol. I, No 2
Stip, 2016**

ISSN 2545-3998
<http://js.ugd.edu.mk/index/PAL>

ПАЛИМПСЕСТ

Меѓународно списание за лингвистички, книжевни
и културолошки истражувања

ИЗДАВА

Универзитет „Гоце Делчев“, Филолошки факултет, Штип,
Република Македонија

ГЛАВЕН И ОДГОВОРЕН УРЕДНИК

Ранко Младеноски

УРЕДУВАЧКИ ОДБОР

Виктор Фридман, Универзитет во Чикаго, САД
Толе Белчев, Универзитет „Гоце Делчев“, Република Македонија
Нина Даскаловска, Универзитет „Гоце Делчев“, Република Македонија
Ала Шешкен, Универзитет Ломоносов, Руска Федерација
Олга Панкина, НВО Македонски културен центар, Руска Федерација
Георгета Раца, Универзитет Банат, Романија
Астрид Симоне Грослер, Универзитет Банат, Романија
Горан Калоѓера, Универзитет во Риека, Хрватска
Дејан Дуриќ, Универзитет во Риека, Хрватска
Шандор Чегледи, Универзитет во Панонија, Унгарија
Ева Бус, Универзитет во Панонија, Унгарија
Хусејин Озбај, Универзитет Гази, Република Турција
Зеки Ѓурел, Универзитет Гази, Република Турција
Елена Дараданова, Универзитет „Св. Климент Охридски“, Република Бугарија
Ина Христова, Универзитет „Св. Климент Охридски“, Република Бугарија
Џозеф Пониах, Национален институт за технологија, Индија
Сатхарај Венкатесан, Национален институт за технологија, Индија
Петар Пенда, Универзитет во Бања Лука, Босна и Херцеговина
Данило Капасо, Универзитет во Бања Лука, Босна и Херцеговина
Мета Лах, Универзитет во Љубљана, Република Словенија
Намита Субиото, Универзитет во Љубљана, Република Словенија
Ана Пеличер-Санчез, Универзитет во Нотингам, Велика Британија
Мајкл Грини, Универзитет во Нотингам, Велика Британија
Татјана Гурин, Универзитет во Нови Сад, Република Србија
Диана Поповиќ, Универзитет во Нови Сад, Република Србија
Жан Пол Мејер, Универзитет во Стразбур, Република Франција
Жан Марк Веркруз, Универзитет во Артуа, Република Франција
Регула Бусин, Швајцарија
Натале Фиорето, Универзитет во Перуца, Италија
Оливер Хербст, Универзитет во Вурцбург, Германија

PALIMPSEST

International Journal for Linguistic, Literary
and Cultural Research

PUBLISHED BY

Goce Delcev University, Faculty of Philology, Stip,
Republic of Macedonia

EDITOR-IN-CHIEF

Ranko Mladenoski

EDITORIAL BOARD

Victor Friedman, University of Chicago, United States of America
Tole Belcev, Goce Delcev University, Republic of Macedonia
Nina Daskalovska, Goce Delcev University, Republic of Macedonia
Alla Sheshken, Lomonosov Moscow State University, Russian Federation
Olga Pankina, NGO Macedonian Cultural Centre, Russian Federation
Georgeta Rata, Banat University, Romania
Astrid Simone Grosler, Banat University, Romania
Goran Kalogjera, University of Rijeka, Croatia
Dejan Duric, University of Rijeka, Croatia
Sándor Czeglédi, University of Pannonia, Hungary
Éva Bús, University of Pannonia, Hungary
Husejin Ozbaj, GAZI University, Republic of Turkey
Zeki Gurel, GAZI University, Republic of Turkey
Elena Daradanova, Sofia University “St. Kliment Ohridski”, Republic of Bulgaria
Ina Hristova, Sofia University “St. Kliment Ohridski”, Republic of Bulgaria
Joseph Ponniah, National Institute of Technology, India
Sathyaraj Venkatesan, National Institute of Technology, India
Petar Penda, University of Banja Luka, Bosnia and Herzegovina
Danilo Capasso, University of Banja Luka, Bosnia and Herzegovina
Meta Lah, University of Ljubljana, Republic of Slovenia
Namita Subiotto, University of Ljubljana, Republic of Slovenia
Ana Pellicer Sanchez, The University of Nottingham, United Kingdom
Michael Greaney, Lancaster University, United Kingdom
Tatjana Durin, University of Novi Sad, Republic of Serbia
Diana Popovic, University of Novi Sad, Republic of Serbia
Jean-Paul Meyer, University of Strasbourg, French Republic
Jean-Marc Vercrusse, Artois University, French Republic
Regula Busin, Switzerland
Natale Fioretto, University of Perugia, Italy
Oliver Herbst, University of Wurzburg, Germany

РЕДАКЦИСКИ СОВЕТ

Драгана Кузмановска
Толе Белчев
Нина Даскаловска
Билјана Ивановска
Светлана Јакимовска
Марија Леонтиќ
Јована Караникиќ Јосимовска

ЈАЗИЧНО УРЕДУВАЊЕ

Даница Гавриловска–Атанасовска (македонски јазик)
Весна Продановска (англиски јазик)
Толе Белчев (руски јазик)
Билјана Ивановска (германски јазик)
Марија Леонтиќ (турски јазик)
Светлана Јакимовска (француски јазик)
Јована Караникиќ Јосимовска (италијански јазик)

ТЕХНИЧКИ УРЕДНИК

Славе Димитров

АДРЕСА

ПАЛИМПСЕСТ
РЕДАКЦИСКИ СОВЕТ
Филолошки факултет
ул. „Крсте Мисирков“ бр. 10-А
п. фах 201
МК-2000 Штип, Македонија
ISSN 2545-3998
<http://js.ugd.edu.mk/index/PAL>

Меѓународното научно списание „Палимпсест“ излегува двапати годишно во печатена и во електронска форма на посебна веб-страница на веб-порталот на Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип:

<http://js.ugd.edu.mk/index.php/PAL>

Трудовите во списанието се објавуваат на следните јазици: македонски јазик, англиски јазик, германски јазик, француски јазик, руски јазик, турски јазик и италијански јазик.

Трудовите се рецензираат.

EDITORIAL COUNCIL

Dragana Kuzmanovska
Tole Belcev
Nina Daskalovska
Biljana Ivanovska
Svetlana Jakimovska
Marija Leontik
Jovana Karanikik Josimovska

LANGUAGE EDITORS

Danica Gavrilovska-Atanasovska (Macedonian language)
Vesna Prodanovska (English language)
Tole Belcev (Russian language)
Biljana Ivanovska (German language)
Marija Leontik (Turkish language)
Svetlana Jakimovska (French language)
Jovana Karanikik Josimovska (Italian language)

TECHNICAL EDITOR

Slave Dimitrov

ADDRESS

PALIMPSEST
EDITORIAL COUNCIL
Faculty of Philology
Krste Misirkov 10-A
P.O. Box 201
MK-2000, Stip, Macedonia
ISSN 2545-3998
<http://js.ugd.edu.mk/index/PAL>

The International Scientific Journal “Palimpsest” is issued twice per year in printed form and online at the following website of the web portal of Goce Delcev University in Stip: <http://js.ugd.edu.mk/index.php/PAL>

Papers can be submitted and published in the following languages: Macedonian, English, German, French, Russian, Turkish and Italian language.

All papers are peer-reviewed.

СОДРЖИНА / TABLE OF CONTENTS

11 ПРЕДГОВОР

Д-р Драгана Кузмановска, декан на Филолошкиот факултет во Штип
FOREWORD

Dragana Kuzmanovska, PhD, Dean of the Faculty of Philology in Stip

ЈАЗИК / LANGUAGE

15 Даринка Маролова

ПОСТАПКИ ПРИ ПРЕВЕДУВАЊЕТО НАСЛОВИ НА КНИЖЕВНИ
ДЕЛА ОД ГЕРМАНСКИ НА МАКЕДОНСКИ ЈАЗИК

Darinka Marolova

PROCEDURES WHEN TRANSLATING LITERARY WORKS TITLES
FROM GERMAN INTO MACEDONIAN

25 Natalija Pop Zarieva, Krste Iliev

COMPARATIVE LINGUISTIC ANALYSIS OF RUSSIAN AND ENGLISH
PROVERBS AND SAYINGS

КНИЖЕВНОСТ / LITERATURE

35 Igor Grbić

OCCIDENTOCENTRIC FALLACY: DOWNSIZING THE WORLD, OR
KEEPING THE OTHERNESS OF THE OTHER

49 Марија Ѓорѓиева-Димова

ИСТОРИЈАТА КАКО ИНТЕРТЕКСТ

Marija Gjorgjieva Dimova

HISTORY AS AN INTERTEXT

61 Stefano Redaelli

POETICHE MATEMATICHE, MATEMATICHE POETICHE

Stefano Redaelli

MATHEMATICAL POETICS, POETICAL MATHEMATICS

71 Bilge Kaya Yiğit

SİNOPLU SAFAYÎ HAYATI ESERLERİ VE İNEBAHTI VE MOTON'UN
FETHİNİ ANLATAN FETİHNAMESİ

Bilge Kaya Jigit

SAFAYÎ WHO IS FROM SINOP, HIS LIFE, HIS WORKS AND THE
FETİHNAME OF İNEBAHTI AND MOTON

83 Snežana Petrova
L'ACTION TRAGIQUE DES « FURIEUX »: LA MÉDÉE DE CORNEILLE ET SES SOURCES ANTIQUES
Snežana Petrova
THE TRAGIC ACTION OF “FURIOUS”: MEDEA BY CORNEILLE AND ITS ANCIENT SOURCES

93 Eva Gjorgjievska
LES MOTIFS DU MATRICIDE DANS LES ÉCRITS DE JEUNESSE DE MARCEL PROUST
Eva Gjorgjievska
THE THEMES OF MATRICIDE IN THE EARLY WRITINGS OF MARCEL PROUST

99 Mahmut Çelik, Alirami İbraimi
SABİTYUSUF ‘UN “KÖTÜ YÜREKLİ OLAN KİMDİR“ ADLI HİKÂYESİNDE AİLE KAVRAMI
Mahmut Celik, Alirami İbraimi
THE FAMILY IN SABIT YUSUF’S “KÖTÜ YÜREKLİ OLAN KİMDİR?” STORY

107 Славчо Ковилоски
ЗАПИСИ НА МАРГИНИТЕ: ОД КНИЖЕВНОТО НАСЛЕДСТВО НА МАНАСТИРОТ ТРЕСКАВЕЦ
Slavcho Koviloski
RECORDS ON THE MARGINS: FROM THE MONASTERY LITERARY HERITAGE OF TRESKAVEC

КУЛТУРА / CULTURE

115 Трајче Стојанов
ЕДНА МОЖНА КРИТИКА НА БАХТИНОВАТА ИНТЕРПРЕТАЦИЈА НА ДОСТОЕВСКИ
Trajce Stojanov
A POSSIBLE CRITIQUE ON BAHTIN’S INTERPRETATION OF DOSTOEVSKY

127 Ана Попова
LES PUISSANCES CÉLESTES ET LA SECONDE VENUE DU CHRIST SUR LES FRESQUES DE SAINT-GEORGES À POLOŠKO
Ana Popova
THE CELESTIAL POWERS AND THE SECOND COMING OF CHRIST IN THE PAINTED DECORATION OF ST. GEORGE AT POLOŠKO

143 Екатерина Намичева, Петар Намичев
АВТЕНТИЧНОСТА И ЗНАЧЕЊЕТО НА ТРАДИЦИОНАЛНИТЕ НАСЕЛБИ ВО МАКЕДОНИЈА
Ekaterina Namiceva, Petar Namicev
AUTHENTICITY AND PRIDE OF VERNACULAR SETTLEMENTS IN MACEDONIA

МЕТОДИКА НА НАСТАВАТА / TEACHING METHODOLOGY

- 159 Regula Busin**
REDEMITTEL AUS SICHT DES FREMDSPRACHLICHEN
ERWACHSENENUNTERRICHTS
Regula Busin
PHRASES FROM THE PERSPECTIVE OF FOREIGN-LANGUAGE ADULT
EDUCATION
- 171 Игор Станојоски**
ФОНЕТСКИ И ФОНОЛОШКИ ДЕВИЈАЦИИ ВО УПОТРЕБАТА НА
МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК КАЈ ПОЛСКИТЕ И УКРАИНСКИТЕ СТУДЕНТИ
Igor Stanojoski
PHONETIC AND PHONOLOGICAL DEVIATIONS IN THE USE OF
MACEDONIAN LANGUAGE BY POLISH AND UKRAINIAN STUDENTS

ПРИКАЗИ / BOOK REVIEWS

- 185 Весна Мојсова-Чепишевска**
МАКЕДОНСТВОТО КАКО СИМБОЛ НА ГРАДИТЕЛСТВОТО
Vesna Mojsova Cechishevskaa
THE MACEDONIANSHIP AS A SYMBOL OF BUILDING
- 193 Марија Гркова**
ЗА ЧУВАЊЕТО НА ИДЕНТИТЕТОТ НА МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК
Marija Grkova
THE MAINTENANCE OF THE MACEDONIAN'S LANGUAGE IDENTITY

ДОДАТОК / APPENDIX

- 199** ПОВИК ЗА ОБЈАВУВАЊЕ ТРУДОВИ
ВО МЕЃУНАРОДНОТО НАУЧНО СПИСАНИЕ „ПАЛИМПСЕСТ“
CALL FOR PAPERS
FOR THE INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL “PALIMPSEST”

Марија Ѓорѓиева-Димова**ИСТОРИЈАТА КАКО ИНТЕРТЕКСТ**

Апстракт: Предмет на интерес на овој текст е романот *Историја на светот во 10 ½ поглавја* од британскиот автор Џулијан Барнс, толкуван низ призма на дел од конститутивните одлики на историографската метафикција. Конкретно, интерпретативниот фокус е поставен врз романескниот интерес за историјата, видена како интертекст и, следствено, врз толкувањето на интертекстуалните постапки и нивните функции во контекст на романот на Барнс, но и во поширокиот контекст на метаисториографските тенденции во историографските метафикции и во контекст на одликите на постмодерната поетика.

Клучни зборови: *историографска метафикција, постмодерен роман, историја, интертекст, интертекстуалност.*

1. Теориски контекстуализации

Историографската метафикција, како парадигматичен постмодернистички жанр, меѓу другото, ја потврдува својата репрезентативност артикулирајќи го постмодернистичкиот, „опсесивен“ интерес за историјата (за историските настани и фигури), но низ призма на дистанцираниот, (ре)интерпретативниот и ревизионистичко-коментаторскиот однос не само кон историската стварност туку и кон нејзините постојни книжевни и историографски текстуализации, вклучително и кон поимот историја воопшто. Една импликација на третманот на историското минато во историографските метафикции се однесува на промовирањето на (интер)текстуалната природа на историјата, која е видена и „како текст, како дискурзивна конструкција којашто ја привлекува фикцијата, еднакво, како и останатите книжевни текстови“ (Наџион, 1996, стр. 239).¹ Оттаму, спојот помеѓу метафикциските техники и историските содржини, што претставува жанровска доминанта на овој постмодернистички роман, е во функција на самосвесното поигрување со иманентното етимолошко двојство на поимот историја, сфатена и како настан, случка, стварност, но и како наративно приопштување на тој настан. Тоа, пак, претставува уште еден начин на тематско и структурно актуализирање на релевантноста на односот минато - сегашност: иако историските настани постојат емпириски, значи и пред своето „текстуализирање“ (било во фикциски, било во историски контекст), сепак,

¹ Оваа текстуализирана димензија на историјата е актуализирана и во постмодерната историографија: „Историчарот може да го темели своето знаење врз она што ни го оставило минатото – документи, археолошки откритија, уметнички дела – но тие се само извори на историското знаење за минатото, а воопшто не самото минато“. (Ankersmit, 1994, стр. 19).

нивната достапност за актуелниот миг секогаш е текстуално посредувана. Оттаму, романите ја фокусираат дијалошката поставеност на сегашноста кон минатото, како една спознајно надредена и ретроактивна позиција од којашто се поставуваат прашањата за „она што навистина било“: преку поставување на минатото (како текст) во сегашноста (како контекст), истовремено, преиспитувајќи ги и односот кон минатото и пишувањето за него. Во која мера инверзивниот однос минато - сегашност учествува во редефинирањето на историјата потврдува и Мишел де Серто: „Минатото е фикција на сегашноста. Експликацијата на минатото бескрајно ги маркира разликите помеѓу аналитичкиот апарат, којшто е дел од сегашноста и анализираниот материјал, т.е. документите кои се однесуваат на она што е мртво... Секое читање на минатото, без оглед на тоа колку е контролирано преку анализата на документите, е придвижено од читањето на тековните настани... Историјата е заснована на прекин меѓу минатото, кое е нејзин објект, и сегашноста, која е место на нејзина практика, така што историјата, бескрајно, ја пронаоѓа својата сегашност во нејзиниот објект и минатото во нејзината практика“ (1988, стр. 10, 23, 36). Конечната импликација на оваа инверзија упатува на фактот дека се воспоставува релацијата со одредени облици на претставување на минатото, така што, во крајна линија, секоја сегашност генерира „своє“ минато.

Интертекстуалноста, како една метафикциска постапка доминантна во историографските метафикции, има двојна функција. Од една страна, таа посредува во комуникацијата на романот не само со документарно-текстуализираните траги од минатото, туку и во романескната комуникација со претходните (книжевни и некнижевни) текстуализации на тоа минато, а спрема коишто воспоставува било афирмативен, било иронично-пародичен однос. Од друга страна, (интер)текстуалната упатеност кон историјата, којашто и самата претставува еден (интер)текст, односно (интер)текстуален комплекс, го активира херменевтичкиот потенцијал на историографските метафикции, со оглед на тоа дека толкувањето е основниот метод на работа со текстовите. Поаѓајќи од тезата дека овој постмодернистички жанр го отелотворува спојот помеѓу книжевноста, теоријата и историјата (Линда Хачион), односно дека тој може да се чита и како вид теоретска фикција (Марк Кари), во којашто се перформираат голем број книжевно-теоретски и историографски концепции, романескниот третман на историјата како интертекст во рамките на историографските метафикции, секако, има свое теориско упориште – во дел од тезите на новиот историцизам, на постструктурализмот и на постмодерната историографија. Една од премисите врз коишто се темели новиот историцизам, а чијашто релевантност е неспорна и за историографската метафикција, е токму премисата за текстуалното постоење на историјата: нејзиното „присуство“ е овозможено благодарение на текстуалните остатоци, но и условено од нејзината релевантност за актуелниот миг. Во согласност со тоа, текстуалната достапност на минатото го имплицира истражувањето на историјата како толкување на нејзините достапни текстуализирани траги. Во исто време, застапниците на новиот историцизам ја пласираат и тезата за неминовната историска природа на сите

дискурси, вклучително, и дискурсот на историјата што постојано се (пре)создава низ процесите на негова контекстуализација. Следствено, ако историјата ни е достапна единствено како наратив композиран врз основа на текстуалните траги на минатото, тогаш секоја текстуализирана трага од и за минатото, рамноправно, партиципира во процесите на разбирање, на актуализирање и на функционирање на историјата. Оттаму, релевантноста на текстуалните остатоци ја воспоставува рамноправноста помеѓу книжевните и некнижевните текстови. „На поинаков начин се поставува оската на интертекстуалноста, заменувајќи го дијахронискиот текст на една автономна книжевна историја со синхронискиот текст на еден културен систем“ (Montrouz, 2003, стр. 108). „Архивираниот континуитет“, како резултат на спојот меѓу книжевните и некнижевните текстови, сведочи за отфрлањето на острата поделба меѓу текстовите и контекстите и меѓу различните облици на дискурзивна практика, што, во крајна линија, ја брише и границата помеѓу книжевноста и историјата. „Новата историска критика е нова во отфрлањето на непроблематизираната дистинкција меѓу 'книжевноста' и 'историјата', меѓу 'текстот' и 'контекстот'“. (Montrouz, 2003, стр. 109).

Текстуалната димензија на историјата упатува на друга битна компонента – посредуваноста. Ниту книжевните текстови, ниту историските документи не нудат непосредна реконструкција на минатото ниту, пак, се непосредни сведоштва за своето време. Напротив, тие се носители на повеќекратно дистанцирани, интерпретативни интервенции: секој историски настан е подложен на идеолошко-дискурзивен третман во рамките на контекстот каде што се изведува неговата текстуализација, за да се подложат понатаму неговите текстуализирани остатоци на интервенции од страна на идеолошко-дискурзивно втемелените контексти на интерпретација. На тој начин, и во рамките на новиот историцизам се заговара дијалектичката, реципрочната врска меѓу минатото и сегашноста: „минатото ја обликува сегашноста, а сегашноста го преобликува минатото“ (Montrouz, 2003, стр. 121). Голем дел од историографските метафигури се податливи за толкување низ призма на новоисторичистичката парадигма, бидејќи тие не се занимаваат само со проблематизирачка актуализација на историјата во фикциската дијалектика, туку, исто така, се фокусираат и врз начините на потенцирање на текстуалноста на историјата. Во исто време, романите упатуваат и на историската условеност на актуелните афирмации на минатото. Во принцип, сите облици на проблематизација на минатото ја демонстрираат неговата ситуираност во пресекоот двонасочни процеси: фокусот е поставен и врз начините на коишто минатото ја обликува сегашноста, но и врз начините на коишто минатото е преобликувано преку актуелните перцепции и интерпретации. „Ако минатото ни е познато само преку неговите текстуализирани траги (кои, како и сите текстови, се отворени за интерпретација), тогаш пишувањето на историјата и историографските метафигури стануваат форми на комплексно интертекстуално упатување кое оперира во рамките на неизбежните дискурзивни контексти“. (Hutcheon, 2003, стр. 78).

Тезата за текстуално посредуваната природа на историјата учествува и во проблематизирањето на традиционалното поимање на историскиот документ и на модусите со коишто архивските траги на настаните се употребени внатре во историографските и во книжевните репрезентации, што резултира во ограничување на документарната концепција на историското знаење. Оттаму, едно од упориштата каде што се афирмира променетиот статус на историјата е токму прашањето за улогата што ја добива документот во пристапите кон историјата. На ова рамниште, историографските метафизики артикулираат дел од современите историографски концепции, според коишто „документите се текстови кои ја дополнуваат или ја преработуваат реалноста, а не се само извори кои ги откриваат фактите за таа реалност“ (LaCarra, 1996, стр. 11). Традиционалната историографија ги користи документите во насока на втемелување и на верификување на сопствените истражувања, додека современата историографија, иако не заговара целосно отфрлање на документот, сепак ја доведува во прашање неговата безусловна валидност, а во рамките на сосема поинакво промислување на протокот на историски случувања. Првенствено, се доведува во прашање неприкосновеноста на документот во насока на стекнување на една и единствена вистина, при што се доведува во прашање и самото постоење на таквата вистина.

Еден обид за оспорување на традиционалното поимање на документот ќе направи и францускиот теоретичар Мишел Фуко. Тој, меѓу другото, ја констатира излишноста и недоволноста на прашањето за вистинитоста/невистинитоста на документот. „Историјата, откако постои како дисциплина, се служи со документите, ги испрашувала, се прашувала за нив, прашувајќи не само што сакале тие да кажат, туку и дали тие навистина ја кажуваат вистината и врз основа на што тие би можеле да претендираат на вистината ... Но, сите тие прашања и целата критичка загриженост упатуваат на иста цел: поаѓајќи од она што го говорат документите, понекогаш во половина глас, да се реконструира минатото од кое произлегуваат и кое сега се наоѓа далеку зад нив. Документот секогаш бил третиран како говор на еден сега веќе замолчан глас, како негова бледа трага која, за среќа, може да се одгатне“ (Фуко, 1998, стр.10-11). Следствено, традиционалниот, документаристички модел на историографија е фокусиран врз начините на меморирање на спомениците на минатото и врз нивното трансформирање во документи кои, како траги на минатото, ќе проговорат за него. Во заложбите за променет однос кон документот, историјата нема за цел да истражува во која мера документот ја кажува вистината, така што нејзината задача е „да го обработува од внатре: таа го организира, го крои, го прераспределува, го разместува по нивоа, ги утврдува низите, го разликува она што е значајно од она што не е, ги дефинира единиците, ги опишува односите“ (Фуко, 1998, стр. 11). Во рамките на променетиот статус, документите повеќе не претставуваат трага од извесно минато, коешто ќе се подложи на едноставните и непроблематичните процеси на реконструкција, така што историографијата се обидува во самото документарно ткиво да ги одреди единиците, збирите, низите, односите.

2. Интерпретативни контекстуализации

Интертекстуалноста, како една од дефинирачките одлики на историографската метафикција, претставува едно рамниште каде што се афирмира променетиот романескен третман на историјата, односно свеста за посредуваната достапност на минатото преку неговите текстуализирани траги, било историски, било книжевни. Основната премиса за текстуалната достапност и посредуваност на минатото го отвора просторот за проблематизација и на минатото, но и на целиот текстуален комплекс од и за минатото. Во романескен контекст, овие сознанија наоѓаат свои еквиваленти и на рамништето на кое се афирмираат епистемолошките теми и постапките преку коишто тие се поставени на преден план. Имено, историографските метафигури го афирмираат постмодернистичкиот епистемолошки скептицизам, артикулиран како сомневање во постоењето на сигурно и конечно знаење за минатото, но и како сомневање во можностите за безбедна и непроблематична трансмисија на тоа знаење. Дополнително, тоа ја вклучува и скепсата во апсолутната вистина, што се манифестира преку наративните постапки кои го проблематизираат статусот на Вистината: нејзината конечност и аподиктичност се дисперзираат во процесот на мултиплицирано генерирање вистини како партикуларни верзии понудени од различни перспективи, но и во процесот на транспонирање на историските настани во факти. „Епистемолошката идеја за фиксираното знаење е предизвикана во постмодернистичкиот текст кој на самосвесен начин го изложува својот статус како артефакт, честопати креирајќи состојба на сомневање за својата проектирана реалност и за нејзиниот однос кон емпирискиот свет“. (Nünning, 1997, стр. 234). Во таа насока, метафикциските стратегии посредуваат и во нагласувањето на она што Елизабет Веселинг го именува како „недоверливост на историските извори“. (1991, стр. 122).² Ако метафикциските постапки ги истакнуваат точките каде што се воспоставуваат релациите меѓу историјата и фикцијата тогаш, заклучува Веселинг, историографските метафигури ги илустрираат и начините на коишто „субјективната имагинација“ деформирански интервенира врз *res gestae*, односно врз фундаменталното рамниште на историографијата – рамништето на документарните извори. За таа цел, овие романи ја користат постапката на колажно-монтажно поврзување на цитатно вметнатите документи кои може да интегрираат псевдодокументарни и/ или автентични документарни извори. Оваа комбинација упатува на можноста од фалсификување на изворите – проблем со којшто се соочуваат историчарите во нивната намера да дискриминираат помеѓу доверливите и недоверливите извори. Во спектарот на вообичаени постапки може да се констатираат неколку варијанти: кога автентичните документи се пополнуваат со фикциски сегменти, кога чисто фикциските сегменти, делумно, се темелат врз автентични документи или, пак, псевдодокументарната основа се сугерира како фактичка. Конечно, една варијанта претставуваат и комбинациите меѓу извештаите понудени од страна

² Под историски извори, Веселинг ги наведува различните „остатоци“ од минатото, подеднакво, и документарните, но и невербалните материјални предмети. (1991, стр. 122-123).

на сведоците и експлицитните метаисториографски коментари од страна на нараторот за фикциската природа на историографијата, при што, како конкретен повод, се користи токму текстуалната природа на документите.

Прашањето околу тешкотиите да се верификува автентичноста на документарните извори и, на тој начин, сугерираната проблематичност на изворите, т.е. текстуалната достапност на минатото се тематизира и во романот *Историја на светот во 10 ½ поглавја* (1989) на британскиот автор Џулијан Барнс (1949). Конкретно, третото поглавје, под наслов *Верски војни*, го актуелизира прашањето за автентичноста, односно за недоверливоста на документот, притоа, доведувајќи ја во прашање и валидноста на целиот концепт на објективна и непроблематична документација во пишувањето на историјата. Во фокусот на вниманието е поставен судски процес од XVI век во Франција. На крајот од романот, во својата *Белешка на авторот*, Барнс го открива интертекстот што го користел во создавањето на поглавјето: „Третото поглавје е засновано на законски постапки и вистински случаи опишани во *Кривично гонење и изрекување смртна пресуда на животни* од Е.П. Еванс (1906)“ (Барнс, 2007, стр. 397). Целото поглавје е конструирано цитатно³ од неколку хетерогени текстови кои може да се идентификуваат како транссемиотички цитати кои, според типологијата на Дубравка Ораиќ-Толиќ, спаѓаат во групата „цитати според видот на прототекстот од којшто се изведени“ (1990, стр. 21). Во случајов, прототекстот, кој е од судско-правничка провиниенција, спаѓа во класата прототекстови што Ораиќ ги именува како „неуметнички вербални текстови“ (1990, стр. 23). Цитатните рамки започнуваат со наведување на изворот на документите што ќе се цитираат во продолжение, со објаснување на причините за нивната фрагментарност. Во продолжение, следува забелешката на преведувачот која содржи објаснување на тешкотиите со кои се соочувал во текот на преведувањето, паралелно, изложувајќи ги и сопствените претпоставки и проценки во однос на потеклото и статусот на документите:

Забелешка на преведувачот: *Списот е испишан непрекинато со ист ракопис. Тоа значи дека ова не се оригиналните документи испишани од писарите на секој застапник одделно, туку дело на трето лице, можеби судски службеник, кој ги пропуштил деловите со репликите. Споредбата со содржината на војте 371-379 укажува на тоа дека случајот во оваа форма можеби бил дел од збирка типични постапки користени за школување на правниците. Оваа претпоставка е поткрепена со фактот што само Шасене е претставен со име, како на студентите да им е посочено да ја проучат поучната вештина на истакнатиот правобранител, без оглед на исходот на случајот. Ракописот потекнува од првата половина на шеснаесеттиот век, па ако е, како што би можело, документот копија на нечија туѓа верзија на судскиот процес, сепак е современа. Дадов сè од себе стилот на репликите, напати китнест, особено на неименуваниот *procureur des habitants*, да го преведам со јазик сличен на изворниот.* (Барнс, 2007, стр. 83-84).

³ Ова поглавје е парадигматично и во однос на една особено фаворизирана интертекстуално-цитатна постапка во постмодернистичкиот роман – техниката на пронајден ракопис.

Цитатните рамки завршуваат со објаснувањето на нараторот за причините поради кои последниот цитиран документ, неочекувано, е прекинат:

Овде прекинува ракописот од безансонскиот градски архив, без да дава детали за годишниот прекор или потсетувања наметнати со пресуда. Од состојбата на пергаментот може да се претпостави дека во текот на последните четири и пол века бил нападат, можеби во повеќе наврати, од некој вид термити, кои ги проголтале последните зборови на црковниот судија. (Барнс, 2007, стр. 105).

Меѓу овие рамки кои, патем, се и типографски и парантезично издвоени во однос на преостанатиот текст, сместени се цитираните судски стенограми од правните застапници на двете страни вовлечени во судскиот процес, заедно со дел од пресудата. Несомнено, експлицитните забелешки и коментари на нараторот/ редакторот, во средиштето на вниманието го поставуваат прашањето за автентичноста на цитираните текстови. Дополнително, забелешката на преведувачот, кој врз основа на индициите дека „записот е испишан непрекинато со ист ракопис“, упатува на повеќекратните интервенции во документарните извори („документот е копија на нечија туѓа верзија на судскиот процес“), сугерирајќи ја и временската дистанца којашто, очигледно, постои помеѓу „оригиналните документи“ и списите кои се „дело на трето лице“. Овие коментари имаат заедничка функција: да ја доведат во прашање документарната автентичност како основен генератор на вистината за историските настани, изложувајќи ја проблематичната природа на архивските траги кои допуштаат мноштво различни интерпретации. Во таа смисла, ова поглавје станува носител на метаисториографските димензии во романот, како една конститутивна одлика на историографските метафикции, а преку коишто тие ја воспоставуваат интертекстуалната и интерпретативно-коментаторската релација спрема историографијата. Конкретно, *Верски војни* ја афирмира проблематизирачката субверзија на документаристичките модели на традиционалната историографија, доведувајќи го во прашање статусот на документите како камен-темелник на историската вистина. Значи, ситуирањето на документите во цитатно организираната раскажувачка структура претставува начин на нарушување на документарниот авторитет и легитимитет. „Документот повеќе не претставува транспарентно средство за минатите настани, наместо тоа, документот е текстуално трансформирана трага на минатото“. (Hutcheon, 2003, стр. 83).

Сугерирајќи ја дискрепанцијата помеѓу документарните извори (и автентичните, и нивните преписи), од една страна, и помеѓу настаните и нивните документарни записи, од друга страна, романот на Барнс ја афирмира свеста за недоверливоста на документарните извори: документите се само „субјективни интерпретации на запишаните настани и затоа не обезбедуваат статус на повисока вистина, туку само ретроспективна интерпретација од страна на историчарот“. (Wesseling, 1991, стр. 125). Интерпретативниот простор што го отвора текстуалноста на архивот ќе го коментира и Линда Хачион. Таа ги констатира облиците на проблематизирање на архивот и на

оспорување на неговиот авторитет коишто се актуелизираат и во историографските метафикции. Овие романи, смета Хачион, главно работат со парадоксот што ефектуира од интертекстуалните постапки, односно од начините на кои интертекстовите на историјата, нејзините документи, се инкорпорирани во фикциски контекст, додека во исто време тие ја сигнализираат и нивната историско-документарна вредност. „Ако архивот е композиран од текстови, тогаш тој е отворен за секаков вид употреба и злоупотреба. Секако, се менува и статусот на документот: ако веќе е понудено сознанието дека тој не нуди директен пристап кон минатото, тогаш документот мора да биде репрезентација или преместување на чистиот настан низ текстуално преобликување“. (Hutcheon, 2003, стр. 77).

Интертекстуално-цитатната организација на *Верски војни*, меѓу другото, е во функција на афирмирање на епистемолошките аспекти во романот, втемелени врз премисата дека емпириското постоење на настаните е неспорно, но секое знаење за нив е текстуално посредувано и, од тие причини, повеќекратно проблематично. Притоа, самосвесната употреба на интертекстовите, со цел да се претстават историските податоци во романескен контекст, го свртува вниманието и врз процесите преку коишто го разбираме и го (ре)интерпретираме минатото врз основа на неговите текстуални репрезентации – во историјата или во книжевноста. Колажно-цитатната композиција на третото поглавје во *Историја на светот во 10 ½ поглавја* го сугерира присуството на приредувачот, чишто искази се редуцирани во рамките на воведните и во заклучните коментари. Според тоа, цитатноста станува главен индикатор на нужното ретроспективно враќање кон минатото. Од една страна, ретроспективноста е евидентна со оглед на тоа што станува збор за цитирани документи, а од друга страна, сугерираните дискрепанции помеѓу документите го отвораат и метаисториографското прашање за проблематичниот, недоверливиот статус на изворите, доведувајќи го во прашање нивниот авторитет што се наложува како единствен критериум за воспоставување на историската вистина. Во романот на Барнс таа дискредитација на доверливоста повеќекратно е нагласена: и со фактот дека станува збор за (двоен) препис, и со фактот дека станува збор за превод и, конечно, со фактот дека станува збор за некомплетни, оштетени текстови. Од таа гледна точка, поглавјето *Верски војни* е двојно индикативно. Прво, од аспект на тезата за текстуално посредуваната достапност на минатото. Во согласност со дефинициите на Дубравка Ораиќ-Толиќ, цитатноста претставува вид „интертекстуална еквиваленција“ (1990, стр. 13), така што цитатното инсертирање на документите (историските интертекстови) во романескен контекст ја воспоставува таа еквиваленција не само на релација прототекст – цитат, туку и помеѓу цитатот и текстот каде што тој е вклучен, упатувајќи на заклучокот на Франк Анкерсмит дека текстовите и интертекстуалните релации и, според тоа, интерпретациите се единственото нешто со коешто располагаме. (1994, стр. 72). Второ, од аспект на фокусирањето на историографските метафикции врз прашањата кои се однесуваат на интеракцијата меѓу историографијата и книжевноста, односно книжевната теорија. Во конкретниов случај, таа интеракција е илустрирана

преку прашањето за (интер)текстуалната природа на историјата кое е актуелизирано и во историографски и во книжевен контекст: и во двете области, интересот за историјата е сугериран како интертекстуално-интерпретативно упатување на постоечките текстови со што се потврдува дека и двете се „текстуални конструкции, нарации кои се (не)оригинални во своите потпирања врз интертекстовите на минатото“. (Наџион, 1996, стр. 190). Идентична експликација на релациите книжевност – историја, односно прототекст – метатекст ќе понуди и Барнс: „Она што го третираме како историски сведоштва претставува само мал фрагмент од севкупното сведоштво. Со оглед на тоа, неизбежно, постои одреден вид пристрасност. И тоа, постојат најмалку еден или два вида пристрасност. Или, едноставно, ја пишуваме историјата за која постојат сведоштва или, пак, ако се обидуваме да напишете повеќе од тоа, ако се обидуваме да напишете покомплетна историја, тогаш мора да фикционализирате или да измислувате. И, во тој степен, ако се обидуваме историјата да биде нешто повеќе од опис на документите, да биде опис на артефакти, таа навистина ќе претставува книжевен жанр. Честопати, големите историчари пишуваат приказни како и најдобрите романсиери“ (Guingery, 2000, стр. 63).

Во романот на Барнс, интертекстуалната достапност на историјата е демонстрирана, исто така, во интертекстуален, односно во автореференцијален облик. Во согласност со типологијата на цитатноста понудена од страна на Ораиќ во *Верски војни* може да се препознае варијантата вакантна или празна цитатност, изведена според критериумот „цитати според обемот на совпаѓање помеѓу цитатот и прототекстот“. (1990, стр. 18). Меѓутоа, овде вакантноста ја посматраме во функција на илустрирање на метаисториографските димензии на романот: значи, се заговара вакантно-цитатната релација како принцип на интертекстуално посредуваната достапност на историјата, којшто го обликува и пристапот на историчарите кон минатото. На тој начин, во фокусот на вниманието се поставува прашањето за автентичноста на изворот (преку соопштувањето дека станува збор за списи кои се подложени на повеќекратни интервенции и коишто се подложни на механички оштетувања). Практично, Барнс упатува на вакуумот што се создава помеѓу прототекстот и цитатите, помеѓу историските настани и документарните извори, помеѓу автентичните записи и преписите/преводите и, следствено, упатува на можноста од (ре)интерпретативно и манипулативно пополнување на тој вакуум со мноштвото интертекстови, псевдотекстови, метатекстови, односно со метаисториски и со метаисториографски коментари.

Интертекстуалните постапки во *Историја на светот во 10 ½ поглавја* се носители и на метаисториографските позиции на романот, односно на неговата самосвесна коментаторска поставеност во однос на историјата. Во конкретниов случај, метаисториографските аспекти се во функција на илустрирање на тезите на Хејден Вајт за улогата на историчарот во „интерпретативното пополнување на пукнатините во историските записи“ (1986, стр. 53) и на Франк Анкерсмит за наративните интерпретации како инструменти кои се создадени од страна на историчарот во насока на

обезбедување смисла на минатото. (1994, стр. 72). Но, во крајна линија, вакантноста, како проблематизирачко фокусирање врз интертекстуално-цитатните релации, ја сугерира и неможност да се игнорира прототекстот, што, секако, има позадина во постструктуралистичката теза за сеприсутноста на текстот и за насекаде распространетата интертекстуална мрежа. Во контекст на нашето истражување вакантноста е двојно илустративна. Од една страна, ја потврдува текстуалната природа на минатото, односно текстуално посредуваниот пристап кон историјата. Од друга страна, вакантноста, со самото тоа што ја проблематизира врската меѓу текстовите, претставува и облик на разорување на прототекстот, кој, во случајов, коинцидира со она што Веселинг го именува како „канонизирана историја“ (1991, стр. 105), а чијашто канонизираност, меѓу другото, е имплицирана со претензиите за втемелувањето врз автентичност, објективност и документарна неприкосновеност. Во согласност со импликациите на вакантната цитатност дека секој актуелен текст го должи своето постоење на туѓиот (интер)текст, станува очигледна и неможност од игнорирање на текстуалните репрезенти на канонизираната историја: нивната релевантност е неизбежна со оглед на статусот што го добиваат – да бидат позадина врз чија основа ќе се сигнализира алтернативноста на актуелните верзии на историјата кои, исто така, ќе бидат интертекстуално обликувани. Значи, ако интертекстуалноста го пополнува просторот помеѓу текстовите, ако ја означува текстовната меморија во однос на претходните и на другите/ туѓите текстови, тогаш таа ги манифестира сопствените капацитети да ја обликува меѓутекстовноста и како интерпретативен простор: простор каде што толкувањето низ бескрајното интертекстуално и метатекстуално упатување ќе се манифестира како процес на „конституирање на смислата“. (Lachmann, 1988, стр. 75). Според тоа, секој настан го добива своето значење во зависност од (интер)текстуалниот пресек во којшто ќе се ситуира и низ којшто ќе се толкува. Конечно, варијантата вакантна цитатност што ја среќаваме во романот на Барнс има свој придонес и на дополнително рамниште: во афирмирањето на постмодернистичкиот интерес за историјата којшто секогаш се остварува низ дијалоски однос (Доминик Лакапра), низ пародиско-ирониски однос (Линда Хачион) и низ ревидирачки однос (Брајан Мекхејл). Оттаму, фокусот е поставен токму врз дистанцата која станува предмет на интертекстуално-интерпретативни игри. Впрочем, и романот на Барнс, посредно, го реализира интересот за историјата, упатувајќи на историографски текстови, чијшто статус на романескен интертекст е оголен и од страна на авторот. Сепак, главниот фокус на романсиерот е поставен токму врз меѓутекстовниот простор каде што интерпретативно се (пре)обликува смислата на актуелниот однос кон историјата.

3. Заклучок

Интертекстуалноста, како една од доминантните метафикциски постапки со коишто оперираат историографските метафикции, меѓу другото, е во функција на потенцирање на романескниот третман на историјата: од една страна, оваа постапка учествува во воспоставувањето релации со текстуалните

траги од минатото, а од друга страна, посредува во воспоставувањето релации спрема останатите (историографски и книжевни) текстуализации на одредена историска стварност. И во двата случаја, интертекстуалноста го афирмира херменевтичкиот потенцијал на романескниот интерес за историјата, сфатен како чин на интерпретација на (интер)текстовите од и за минатото,⁴ со оглед на тоа дека „интертекстуалните еха симултано работат за да ја афирмираат – текстуално и херменевтички – врската со минатото“. (Наџион, 1996, стр. 210). Следствено, секоја интерпретативна контекстуализација на историјата, во крајна линија, резултира со создавањето (нов) текст, којшто ќе се ситуира во (интер)текстуалната низа и којшто, следствено, ќе придонесе за перманентното одржување на (ре)интерпретативниот однос и кон историската стварност, но и кон нејзините текстуализирани верзии. Впрочем, тоа е единствениот начин на којшто се воспоставува и се реализира мнемоничкиот однос кон минатото, т.е. сеќавањето „за она што било“. Во рамките на континуираната текстовна интерференција, секој текст го ситуира сопственото референтно подрачје во преостанатите текстови (книжевни и некнижевни), притоа конституирајќи се како меморија во којашто, со посредство на другите/ туѓите текстови, се архивира културното и семиотички кодираното искуство. Токму во таа смисла и констатацијата на Ренате Лахман дека „меморијата на текстот е неговата интертекстуалност“, како што „книжевноста е мнемоничка уметност par excellence“ (1997, стр. 15).

Библиографија

- Ankersmit, R.F. (1994). *History and Tropology: The Rise and Fall of Metaphor*. Berkeley: University of California Press.
- Certeau, M. (1988). *The Writing of History*. New York: Columbia University Press.
- Currie, M. (1998). *Postmodern Narrative Theory*. New York: St. Martin's Press.
- Guingery, Vanessa (2000). „History in question(s): An Interview with Julian Barnes“, *Sources 8*.
- Наџион, L. (1996). *Poetika postmodernizma: istorija, teorija, fikcija*. Novi Sad: Svetovi.
- Hutcheon, L. (2003). *Politics of Postmodernism*. London and New York: Routledge.
- LaCapra, D. (1996). *History and Criticism*. Ithaca and London: Cornell University Press.
- Lachmann, R. (1988). Intertekstualnost kao konstitucija smisla. In Z. Maković et al. (Prir.), *Intertekstualnost & Intermedijalnost*. Zagreb: Zavod za znanost o književnosti Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.
- Lachmann, R. (1997). *Memory and Literature: Intertextuality in Russian Modernism*. Minneapolis/London: University of Minnesota Press.
- Montrouz A. L. (2003). Poetika i politika kulture. In Z. Lešić(Prir.), *Novi Istorizizam i kulturni materijalizam*. Beograd: Narodna knjiga.

⁴ Франк Анкерсмит, имајќи ги предвид наративните и херменевтичките поместувања во историографското проучување на минатото, нуди една порадикална констатација дека „повеќе немаме ниту минато, ниту текстови, туку само нивни интерпретации“: „Интерпретативниот начин на гледање на минатото може да се препознае само во присуството на други начини на гледање на минатото. Наративните интерпретации заемно се дефинираат една со друга и затоа им го должат својот идентитет на сопствените интертекстуални релации“ (Анкерсмит, 1994, стр. 72).

Nünning, A. (1997). Crossing Borders and Blurring Genres: Towards a Typology and Poetics of Postmodernist Historical Fiction in England since the 1960's, *European Journal of English Studies*, 2, 217-238.

Oraić-Tolić, D. (1990). *Teorija citatnosti*. Zagreb: GZH.

Wesseling, E. (1991). *Writing History as a Prophet: Postmodernist Innovations of the Historical Novel*. Amsterdam and Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.

White, H. (1986). *Tropics of Discourse*. Baltimore and London: The Johns Hopkins University Press.

Барнс, Џулијан. (2007). *Историја на светот во 10 ½ поглавја*. Скопје: Табернакул.

Фуко, Мишел. (1998). *Археологија знања*. Београд: Плато/ Нови Сад: Издавачка књижарница Зорана Стојановића.

Marija Gjorgjieva Dimova

History as an Intertext

Abstract: The subject of this text is the novel *History of the World in 10 ½ Chapters* by the British author Julian Barnes, interpreted through the prism of some of the constitutive features of historiographic metafiction. Specifically, interpretative focus is on a novelistic interest in history, seen as intertext, and consequently, over the interpretation of intertextual procedures and their functions not only in the context of this novel, but in the wider context of meta - historiographical trends in historiographic metafiction and in the context of the postmodern poetics characteristics.

Key words: *historiographic metafiction, postmodern novel, history, intertext, intertextuality.*

